

Michał Gawlikowski

Palmyra. Obóz Dioklecjana

Informator Archeologiczny : badania 14, 288-289

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prace na terenie klatki schodowej wiodącej na piętro oraz na piętrze ograniczono do przeprowadzenia niewielkich odkrywek w ścianach. Powiodło się ustalić istnienie trzech warstw malowideł ściennych przedzielonych jedynie warstewkami pociągów. Malowidła te są poważnie zniszczone przez późniejsze otynkowania z czasów arabskich. Kompozycje z późniejszej warstwy /XI-XII w./ odkryte na klatce schodowej przedstawiają świętych rycerzy w postaci stojącej i na koniu.

Wykonano dokumentację architektoniczną dla górnej kondygnacji i częściową inwentaryzację resztek malowideł widocznych w głównej sali. Tu w czasie prac oczyszczających w posadzce znaleziono arabską inskrypcję upamiętniającą prace konserwatorskie przedsięwzięte w budynku przez Ahmeda Hilmi z ed-Debba, zastępcę namiestnika okręgu, datowaną na r.Hidżry 1325, tj. 1907/8 r.

SYRIA

PALMYRA
Obóz Dioklecjana

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badania prowadził doc.dr hab. Michał Gawlikowski. Finansuje Stacja AŚ UW. Dwudziesty drugi sezon badań. Zachodnia dzielnica miasta.

Prace wykopaliskowe objęły północną część zachodniej dzielnicy Palmyry, znanej jako Obóz Dioklecjana. Badany teren mieści się pomiędzy temenosem świątyni Allat oraz budowlą principiiów rzymskiego obozu od strony południowej, a murem obronnym obozu od strony północnej. Liczy on około 100 m długości ze wschodu na zachód, zaś szerokość waha się od 60 m na zachodzie, gdzie granicę badań wyznacza stok wzgórza, do 90 m na wschodzie, wzdłuż ulicy biegnącej przed fasadą sanktuarium Allat. Celem badań było ustalenie sposobu wykorzystania tego obszaru w ramach obozu Dioklecjana /około 300 n.e./, a także przed jego założeniem. Odpowiedź na to pytanie ma zasadnicze znaczenie dla zrozumienia topografii dzielnicy i określenia jej charakteru.

Ulica przecinająca teren obozu z południa na północ /via principalis/ została odsłonięta na znacznej długości podczas wcześniejszych sezonów. Od zachodu przylega do niej sanktuarium Allat i otwiera się brama tego zespołu powstałego w I wieku n.e. Dalej ku północy odsłonięto w sezonie 1979 fragment tejże ulicy wraz z fundamentami portyków biegnących po obu jej stronach. Sektor ten został rozszerzony w celu ustalenia charakteru zabudowy wzdłuż ulicy. Jednocześnie odkopano także sektor mierzący 18 m na 7 m, bezpośrednio przy narożniku północno-wschodnim temenosu, po tej samej stronie ulicy. Choć oba sektory nie stykają się ze sobą, wyniki uzupełniają się nawzajem i pozwalają określić rodzaj zabudowy.

Stwierdzono, że - w odróżnieniu do innych części obozu - nie było tutaj bloków koszarowych, lecz tylko pojedynczy rząd pomieszczeń, które mierzą wszystkie po 4,40 m na 4 m i nie różnią się zatem od typowych izb koszarowych jakie znamy już na całym obszarze. Mogły one jednak mieć w tym wypadku przeznaczenie magazynowe. Między pierwszym pomieszczeniem od strony południowej a narożnikiem temenosu Allat pozostawiono przejście szerokości 3,70 m,

Ósme i ostatnie pomieszczenie, które zamyka ten ciąg od północy uległo następnie przebudowie: ścianę frontową przesunięto ku środkowi ulicy w ten sposób, że została ona w połowie przegrodzona. Powiększone mierzyło 9,70 m długości, zachowując pierwotną szerokość 4,40 m. Zachowała się w całości cementowa podłoga, natomiast ściany zachodnia i południowa zostały rozebrane wraz z fundamentami. Ściana północna za to zachowana jest do wysokości 1 m; od zewnątrz, tj. od północy, pokryta jest tynkiem, co pozwala stwierdzić że nie przylegał do niej żaden dalszy mur i budowla tu się kończyła.

Poza rzędem pomieszczeń stwierdzono istnienie ogrodzonego murem dziedzińca o wymiarach 45 m na 18 m. Stanowił on jedną całość z ośmioma pomieszczeniami od strony ulicy. Na dziedzińcu znaleziono w tranzei przeprowadzonej wzdłuż, w połowie jego szerokości, trzy piece chlebowe oraz duże naczynie zasobowe. Teren nie był zabudowany przed założeniem obozu, co oznacza że sanktuarium Allat znajdowało się na wolnej przestrzeni.

Dalej ku zachodowi kilka sondaży pozwoliło stwierdzić, że badany obszar nigdy nie wykorzystano pod zabudowę. Był natomiast podzielony niskimi murami kamiennymi na tarasy rolnicze, nawadniane przez źródło tryskające w starożytności u stóp wzgórza. Ujęcie wody znajdowało się u dna kamiennej, podziemnej konstrukcji która służyła za cysterne /wymiary w rzucie 4 x 4 m, głębokość również 4 m/. Wodę odprowadzał podziemny kanał, ale było również wejście na poziomie gruntu, pozwalające czerpać wodę bezpośrednio z cysterny.

Cysterna nie jest dokładnie datowana; ponieważ wewnątrz zostało gruntownie oczyszczone i odnowione w średniowieczu, nie zachowało się antyczne wypełnisko. Jest jednak pewne, że budowla jest starsza od zabudowy Obozu Dioklecjana powstałej około r.300 n.e.

Prace będą kontynuowane w roku przyszłym w innej części działnicy zachodniej.

WŁOCHY

CAPACCIO VECCHIA
Prowincja Salerno
Stanowisko Sagrato

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury
Materialnej
Uniwersytet w Salerno
Istituto di Filologia
e Storia Medievale